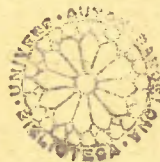

ANY 12 PESSETES ♦ JUNY 1931 ♦ NUM. 150 PESSETES

FOMENT DE
LES ARTS
DECORATIVES
AVINYÓ, 30
BARCELONA

ARTS i BELLS OFICIS

ARTS I BELLS OFICIS

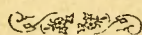
REVISTA MENSUAL IL·LUSTRADA PUBLICADA SOTA EL PATRONAT
DEL

FOMENT DE LES ARTS DECORATIVES

DIRECTOR:
EUSEBI BUSQUETS

REDACTOR FOTÒGRAF:
JOSEP SALA

COL·LABORACIÓ DELS MÉS NOTABLES ESCRITORS D'ART DE LA NOSTRA TERRA

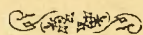

ELS VOLUMS PRIMER, SEGON I TERCER (1927-28, 1929 I 1930)
D'AQUESTA PUBLICACIÓ, REL·LIGATS AMB MAGNÍFIQUES
TAPES DE TELA ANGLESA ESTAMPADA A DUES TINTES I
OR, ES PODEN ADQUIRIR AL PREU DE **25 PTES.** CADA VOLUM

AIXI MATEIX, I A FI DE DONAR MAJORS FACILITATS ALS
NOSTRES SUBSCRIPTORES, ENS ENCARREGUEM DEL RE·
LLIGAT DE LES COL·LECCIONS QUE SE'NS TRAMETIN EN
BON ESTAT AL PREU DE **7·50 PESSETES** CADA VOLUM
COMPRES LES TAPES

TAPES SOLTES: **5 PESSETES** CADA UNA

LA COL·LECCIÓ COMPLETA D'«ARTS I BELLS OFICIS» POT
CONSULTAR-SE A L'ARXIU HISTORIC DE LA CIUTAT, PLAÇA
DE LA CATEDRAL I CARRER SANTA LLÚCIA, 1, (CASA DE
L'ARDIACA) TOTS ELS DIES FEINERS, DE DOS QUARTS DE
DEU DEL MATÍ A DOS QUARTS DE DUES DE LA TARDA

REDACCIÓ I ADMINISTRACIÓ: AVINYÓ, 30, PRAL.

FOMENT DE LES ARTS DECORATIVES
BARCELONA

El dibuix i l'activitat manual a l'escola

I.—DISCURS SOBRE PEDAGOGIA DEL DIBUIX

Com a simple artista que sóc, he de fiar-me sovint exclusivament de l'instint. Però algunes vegades l'instint pur pot suplir avantatjosament la ciència sobretot quan hom tracta de resoldre problemes com el de la formació artística dels infants.

El meu instint (i em sembla que no m'enganya) em diu que no existeix el que hom anomena una veritable ciència pedagògica ni per a la formació artística dels pàrvuls, ni per a la formació artística dels adults. No sé si aquesta ciència està formant-se, encara que en dubto; però fins avui cal considerar almenys prematur, si no contraproductent, el sol intent d'arribar a una pragmàtica sobre aquestes matèries pedagògiques.

L'academicisme assetja sempre els que funden sistemes pedagògics, i per a la gent independent els sistemes ens fan sempre l'efecte d'aparells ortopèdics, àdhuc quan aquests sistemes porten la màscara de la modernitat més ben imitada.

Els homes independents, els qui per damunt de tot volem salvar la sensibilitat, ens trobem una mica perplexos, sobretot després d'aquests darrers anys en què s'ha discutit tant d'estètica i de pedagogia. Hom ha ideat les panacees més fatxanderes que sovint no curen altres mals que els limitats a flor de pell.

Ens trobem, però, davant d'un fet cert: el dibuix i la color, l'escultura i els treballs manuals han estat introduïts en les escoles primàries com a mitjans educatius, d'importància pedagògica indiscutible. Tots aquests mitjans no els usa avui solament el professor especialitzat en art, sinó el mestre de cultura general. Tothom sap la importància que tenen aquests nous mitjans d'educació general per al coneixement de la psicologia infantil: ben sovint són la clau de molts secrets. Especialment els dibuixos infantils espontanis són, per al mestre atent, com una grafologia claríssima. Els secrets del temperament infantil s'expliquen completament en els primers dibuixos dels pàrvuls.

Per a la formació del caràcter per a l'educació de la sensibilitat, els nous mitjans pedagògics del dibuix, la color i els treballs manuals (avui acceptats arreu), tothom sap que tenen una gran importància. No es tracta en l'escola primària de fer artistes, encara que algunes vegades els que neixen artistes declarin amb la utilització d'aquests mitjans la vocació en una hora oportuna. Es tracta únicament i simple de fer homes útils i complexos. Es ben sabut que el dibuix acceptat per les escoles primàries de l'hora no té res a veure amb les innecessàries i somnolents lliçons d'ornament d'antany, ni

amb el professionalisme artístic. El dibuix i l'activitat manual poden convertir-se, ben emprats, en mitjans de perfecta eficàcia educativa.

Potser en aquest aspecte sigui massa optimista, però deixeu-m'ho dir: confio en les generacions que hauran passat per aquests nous mètodes educatius, que hauran estat educades amb aquests mitjans artístics. L'ànima de les generacions forjades així serà més susceptible a la bellesa, a l'expressió artística i fins, potser, a la mateixa justícia.

Ningú, doncs, no discuteix ara que aquests mitjans artístics siguin emprats per a la formació de l'home nou. El dubte comença en voler saber com han d'ésser emprats aquests mitjans, car, segons com ho fossin, en comptes de beneficiar els infants, podrien danyar-los. Cal, doncs, com a garantia prèvia per a cultivar aquestes activitats artístiques com a mitjans d'educació, que els mestres posseeixin una sensibilitat molt aguda. No és necessari que sàpiguen dibuixar, ni tallar la fusta o la pedra d'una manera perfecta: és necessari tan sols que tinguin una visió clara de les coses i un instint de les qualitats i una ànima forta i delicada ensems. Es, sobretot, necessari que siguin per l'ànima grans artistes.

I molt més si estem convençuts que la pedagogia del dibuix i de l'activitat manual no ha pogut cristal·litzar en regles. Si estem convençuts que és millor que no hi cristal·litzin.

Ens trobem en plena prova i únicament com a tal podrem considerar aquesta exposició d'idees (potser fóra millor dir d'observacions) proporcionades per l'exercici de (jo no sé si es pot anomenar així) l'ensenyança del dibuix.

Si alguna cosa d'acceptable hom pot trobar en aquesta exposició serà degut més bé a l'experiència (laboratori eficientíssim) que a la vastitud del pensament. El meu mètode és més bé fill de l'empirisme, és clar que guiat per les idees, que d'un sistema filosòfic massa abstracte. Lluny, sobretot, de tota cristal·lització de tota fórmula massa inflexible; de tota pragmàtica massa segura.

Ha dit algú que en l'ensenyança elemental, el mestre ha d'ocupar el seu lloc amb l'aplom del qui té totes les qüestions resoltes. És preferible — deia diu — que aquell que tingui dubtes sobre la forma d'exercir la seva missió, que es retiri del lloc des del qual tots els problemes s'han de veure amb la limitació de contorns que proporcionen unes regles acceptades sense protesta. No negaré pas que aquesta felicitat pedagògica pugui ésser convenient, encara que tinc els meus dubtes que pugui ésser útil entre persones sensibles. Però quant a la formació artística dels infants, no costa gaire el poder assegurar que aquesta felicitat pedagògica no existeix i que, ben segur, no existirà mai. I en constatar-ho ho faig sense pessimisme, sinó que d'aquest fet mateix es deriva una relativa llibertat d'acció que el mestre sensible no desaprofitarà pas.

És corrent que quan hom comença a exercir la pedagogia del dibuix, es refiï de

fórmules cristal·litzades, les quals hom està disposat a aplicar. La realitat redueix moltes vegades al no-res les fórmules massa fixades. La vida s'escapa de l'estil: no cal oblidar ni un segon que cada noi ha d'ésser tractat gairebé com un món a part i àdhuc molt més quan es tracta d'interrogar i guiar els infants artísticament. Si hom oblidés la llei de la varietat dintre de la unitat de la natura humana, el temperament dels minyons vindria a recordar-la amb tota la brutalitat. El temperament és més fort que totes les convencions, i el mestre ve obligat a no destruir-lo, sinó a encarrilar-lo. Hom ha de donar pas a les iniciatives, a la imaginació, a la visió, a tota la llibertat del temperament. Però cal que aquesta llibertat del noi sigui conquistada convertint el temperament, força primària i romàntica o extensa, en caràcter, força continguda, complexa i intensa.

Però aquest sol intent, que és a la fi la missió de tot educador, porta aparellat el perill de destruir l'encisadora força infantil, germana artísticament, fins a cert punt, de la no menys encisadora força dels salvatges. Aquest és el problema en socialitzar (civilitzar) encarrilar, normalitzar la sensibilitat infantil, no anihilar la mateixa sensibilitat. En voler formar del noi l'home de demà, no fer desaparèixer, sinó créixer, el parfum de la seva ànima.

Si fóssim romàntics, com Jean-Jacques Rousseau, per por a destruir el misteri de la subconsciència del noi o el misteri de la subconsciència del «bon sauvage», deixariem que tant els salvatges com els minyons visquessin llur vida lliure i primitiva. Avui no podem fer això, perquè no creiem del tot ni en la llibertat del primitiu, ni en el primitivisme artístic dels salvatges. És clar que, però, hem de tenir sempre present el perill de produir un art híbrid.

El perill de produir dibuixos i pintures, talles de pedra o de fusta, etc., descaracteritzats ha d'espantar-nos sempre, car la visió infantil no pot ésser allargada artificialment i la visió adulta que ha de substituir-la ha d'emmotllar-se a l'esperit del noi en aquella hora que, en cada cas determinat, el mestre ha de saber precisar, donades les circumstàncies i tenint en compte, sobretot, la graduació de cada deixeble. Hom sap perfectament que no sempre l'edat és la base d'aquesta graduació. Existeixen infants de deu anys amb més precocitat que altres d'onze, dotze i àdhuc, normalment en art, que altres de tretze i catorze. La graduació base de l'ensenyament primari actual, cal establir-la de nou, moltes vegades en les aules o en les hores de dibuix, sempre, com en totes les disciplines, de cara a la realitat del cas concret.

Seria una temeritat voler allargar un dia més del compte la concepció, imaginativa infantil que per a entendre'ns anomenarem «*concepció virginal de les formes*». Per molt encisadora que sigui aquesta concepció i precisament per ésser tan encisadora, el mestre ha d'estar atent per a determinar el moment en què tendeix a descaracteritzar-se.

El mestre ha de vigilar constantment que no es produeixi aquest art descaracte-

ritzat; aquest híbrid miserable fill d'una voluntat artística poc dotada, per la qual tota llibertat, tota frescor creadora, resta neutralitzada o anul·lada. Hi ha un moment en què l'infant deixa d'ésser-ho; un moment que es converteix sovint en un període de transició. És aquest moment, és aquest període el més delicat de tots els moments escolars del infant. Seria una imprudència temerària voler allargar la concepció infantil de les formes. Seria tan temerari com voler africanitzar, asiaticar o americanitzar l'art dels salvatges-semicivilitzats, cosa d'altra banda intentada i no assolida per colonitzadors europeus amb més bona fe que intel·ligència, amb la qual no han restaurat cap virtut aborígen, sinó que han aconseguit solament amb llur enyorança per l'art admirable i viu en altres períodes, l'híbrid miserable de què hem parlat. L'alexandrinisme infecund de les restauracions fora de temps, sense el calor d'una tradició viva, sense l'atmosfera religiosa o filla d'un estat d'ànim anorreat per la civilització alògena imposada o escollida, no ha aconseguit, naturalment, altra cosa que el que hom anomena art colonial, absolutament detestable.

També el voler allargar aquesta concepció virginal de les formes entre els infants, ha portat a l'híbrid miserable i per aquesta raó, arribat el moment de traspàs entre l'infant i l'home, no es pot tornar enrera. Tota enyorança de formes encisadores projectada artificiosament en l'ensenyança esdevindrà fatalment perjudicial. Aquesta enyorança de l'infantil ens conduiria a la tortura, a un altra mena d'alexandrinisme, i els alexandrinismes sempre han informat les decadències i mai no han estat bons companys de la llibertat creadora. Hom no cercarà pas el canvi de què parla Arthur Rimbaud en en una especulació arqueologista falsejadora. Certament que per a l'artista creador: «Le monde n'a pas d'âge. L'humanité se déplace, simplement».

Arribat, doncs, el moment en el qual hagi desaparegut el concepte infantil de les formes, sigui d'una manera paulatina, sigui sense transició (segons aconsellin els casos), hem de procurar substituir les fórmules aleshores mortes pel concepte adult de la forma, esmerçant tot el nostre esforç a fi que aquest concepte es manifesti de la manera més sensible possible. La manera «ideativa» anterior ha d'ésser substituïda per l'observació; aquesta segona manera treballa en el dibuix amb línies obliqües i escorços, admetent la llibertat de moviments i direccions. La manera de concebre innata en l'home que no ha rebut influències estranyes i, per tant, en tot art primitiu i arcaic, és fonamentalment imaginativa o ideativa, encara que de vegades s'enllaça també amb formes isolades naturalistes. La visió en profunditat trobada pels grecs no s'ha perdut mai més malgrat tot, durant la història. És aquesta visió la que hom anomena visió adulta. Cal, arribat el moment, conduir-hi els infants, sense distreure's gens ni mica.

Però (i això és essencial) cal conduir-los per aquest camí sense oblidar el que hom anomena «veritat intrínseca», la qual els grecs del període clàssic heretaren de l'arca-

isme. Com diu Gerhart Rodenwaldt, «no cal atribuir a la imitació de la Naturalesa la pura importància artística de l'art clàssic. Ja fa molt temps que està superada la hipòtesi que el valor d'una obra artística depèn de l'exactitud amb què hagi pogut ésser copiada la Natura, i que, per tant, el desenvolupament de l'Art consisteix en un aprenentatge cada vegada més perfecte. Quan un artista primitiu o arcaic s'aparta de la Naturalesa, no ho fa per la visió imperfecta de la realitat ni per manca d'habilitat manual, sinó per una disposició psíquica seva i de la seva època, les quals reclamen a la forma una «veritat intrínseca», la qual no es dóna espontàniament en la Natura. Per a nosaltres existeix aquesta veritat en la bellesa de la color i en el modelatge de les formes belles i expressives de l'art arcaic. L'acció i l'efecte d'aquesta disposició espiritual han estat anomenada «voluntat artística»; aquest terme està avui molt en voga, però en realitat és impropï, ja que no es tracta simplement d'una voluntat conscient, sinó d'una necessitat, d'un «no poder fer altra cosa», la qual, malgrat tot, no és pas motivada per una deficient aptitud d'imitació, sinó per una necessitat positiva de plàstica i d'expressió. Tot art genuïnament primitiu i no d'un primitivisme afectat es veu obligat a apartar-se de la naturalesa.

«De vegades aquesta tendència es veu interrompuda per artistes o episodis isolats, però solament en l'art grec es troba una evolució conseqüent que de mica en mica aproxima l'obra d'art a la Natura. En tot l'art no clàssic existeix un antagonisme entre la forma natural i la forma artística que la representa o interpreta. L'art clàssic ha superat aquest antagonisme. El valor de l'obra artística en l'art clàssic consisteix en la perfecció de la «veritat intrínseca» que tanca l'obra, però adopta una forma que no contradiu la realitat, és a dir, que podria existir en la Naturalesa, encara que efectivament no existeixi; en l'art clàssic, la veritat intrínseca s'enllaça amb l'aparença de la realitat. La mateixa evolució es realitza de manera que l'estilització constitueix l'element primari, i en ell va penetrant lentament la Natura. També podem considerar aquest procés com un constant refinament de la «voluntat artística», que en un principi necessita elements vigorosos i palpables, per a acontentar-se, i últimament necessita estímuls cadavegada més subtils.» Encara que serà bo recordar ací, per a completar aquestes idees, el que diu C. Einstein: «Cal remarcar que en matèria d'art l'evolució no s'acompleix necessàriament del simple al complex; les modificacions de l'estil es produeixen sovint en sentit invers».

Tenim massa a la vora la civilització per a renunciar-hi, però a aquesta visió adulta que correspon en un cert moment als infants, que han traspassat l'etapa del realisme intel·lectual cal anar-hi amb aquest esperit: hi ha, davall les aparences realistes de tota obra clàssica, una ànima plàstica que és el seu fonament. Superem, si podem, aquest antagonisme entre la Natura i l'Art, però no oblidem de recordar als deixebles que sense l'anomenada «veritat intrínseca» no hi ha art.

RAFAEL BENET

D'una polèmica

Lletra oberta

Sr. Eusebi Busquets:

Distingit senyor: He llegit la vostra rèplica del número de març de la revista ARTS I BELLS OFICIS, i, aprofitant la gentilesa que heu tingut en oferir-me en el vostre escrit les planes d'aquesta publicació per tal de continuar el diàleg, us envio aquestes ratlles tot agraint-vos, doncs, que les vulgueu inserir en el número vinent de la vostra revista.

Permeteu que abans d'entrar en matèria em lamenti altra vegada de la vostra decisió de tornar a estrangular sense raó la nostra polèmica. Dieu que el vostre darrer mot és irrevocablement el mot final, i oblideu que en el nostre col·loqui hi ha importants punts que no haveu contestat. Sembla que excuseu la vostra actitud expeditiva amb els pretexts d'haver jo tergiversat les vostres paraules; d'haver-les interpretat arbitràriament; que la polèmica no s'hagi pogut mantenir en el terreny de les pures idees; d'haver jo emprat un to agressiu i un lèxic que us ha ofès per trobar-s'hi mots com els següents: *idees vulgars i estovades, desguitarrades com l'olla de grills, absurdes i ràncies, tro-nadíssimes*; d'haver, en fi, davallat al relliscós terreny dels personalismes. Tot això, ni que fos just, no autoritzaria a asfixiar un debat. Molt menys el nostre debat. Perquè, ben contràriament a les vostres afirmacions, aquesta polèmica ha estat fecunda en idees pedagògiques; ha estat portada amb correcció i sense personalitzar; per la meua part no he caigut en tergiversacions, ni males interpretacions, ni agressivitat. Aquestes acusacions són fantasioses o acomodaticies. Estic segur que us amoïnaria molt si us demanava, per exemple, de fixar ben bé una sola tergiversació o mala interpretació. Respecte d'aquest enfilall de paraules que considereu ofensives perquè les disposeu així, arrenclerades segons el vostre gust, us he de dir que això és un estratagema de polemista tímid o exhaust, procediment força desacreditat en la bella art polemística. Jo podria fer el mateix bo i arrenclerant mots de gust dubtós i vertaderes insídies que han lliscat en les vostres rèpliques, però això no defensaria la meua tesi ni atacaria la vostra. D'altra banda, aquestes insídies ja les vaig retreure en ocasió d'altra rèplica anterior, on també us posàveu com a víctima.

Us lamenteu de la irregularitat d'aquesta polèmica, ço que és just; però aquí en doneu la culpa? Us he seguit pas a pas, àdhuc en els descarrilaments.

Dieu que insisteixo en l'aclariment de coses que ja són prou clares; però no n'hi ha prou de l'afirmació vostra: cal no esbiaixar, cal respondre concretament a les acusacions que se us fan i no silenciar-ne cap. Els homes que tenim la pretensió d'il·lustrar el pú-

blic des de la premsa estem sempre exposats a haver d'explicar les nostres idees. Quan aquest cas arriba no l'hem de defugir ni esquillar: hem d'anar fins al cap davall de la requisitòria mentre aquesta s'allargui. Ho hem de fer, no tant per punt d'honor (ço que ja està bé) com per a satisfacció del públic que hem pretès allisonar. I hem d'estar a les verdes i a les madures, per dolorosa que per al nostre amor propi sigui la conclusió.

Aquest debat s'ha demostrat fecund, encara que de fecunditat estroncada. Tan sols per raó d'aquesta fecunditat calia respectar-lo i allargar-lo fins on fos convenient, sense allargassar-lo. Jo he fet tot el que ha calgut per no caure en allargassament: en tot cas ha estat ben bé a contracor i no pas per culpa meva. Ja recordareu que la meva rèplica anterior era quasi per complet destinada a desfer tergiversacions i males interpretacions vostres.

Vós creieu que una polèmica és per a convèncer algun dels polemistes, ço que no és ben bé la definició. Els polemistes catalans, almenys, rarament solen encetar una polèmica amb el propòsit de convèncer el contraopinant o deixar-se convèncer per ell. Allò ja saben per experiència pròpia que no podrà ésser; això darrer els semblaria un deshonor. Ambdós opinants van a la polèmica per disputar, per vessar-hi un doll de rancúnies. Ambdós volen desconèixer que una polèmica és principalment per a convèncer el públic i, de retop, aquell dels dos polemistes que va equivocat. Res de més noïble a la República que un predicador de mitges o de falses idees. Hi ha obligació d'eixir-li al pas i de denunciar-lo. Qui, podent fer-ho, se n'absté, és més responsable que el predicador desesmat.

No he tingut mai la pensada de convèncer-vos (no sóc home de quimeres), sinó la voluntat incoercible de denunciar-vos. Es per això, per la necessitat que hi ha de denunciar les errors que propaleu, per raó del bé general, que he sortit al pas de les vostres idees sobre l'art pur, l'art aplicat i la unitat de l'art, ultra d'altres idees accessòries no menys equivocades, per tant, noïbles a tota persona que les accepti a ulls clucs. I els mateixos sentiments m'han mogut a combatre altres autors equivocats o que he considerat equivocats. Si de la contesta alguna vegada n'ha sortit l'evidència de la meva equivocació, no he vacil·lat pas a acceptar el veredict. Això ha estat un xic mortificant, però no tant que m'hagi portat mai a tancar-hi els ulls ni a fer-hi el repatani com davant d'una decisió de vida o mort.

Dieu que la pedagogia acadèmica ja la practicàveu trenta anys abans de la modernista, i pregunteu si això no em fa quedar blau. Sí, em meravella: em fa creure que no compreguèreu aquella pedagogia, talment com no la comprenien els vostres coopinants professors de Bells Arts, i per això tots plegats la deixàreu morir i l'abandonàreu a mans dels falsos pedagogs i dels falsos esteticistes, els quals, a llur torn, han occit no sols la

llur pedagogia modernista de les Belles Arts, que tant us engresca, sinó que han occit les mateixes arts.

Són tants els errors que manteniu i divulgueu, i tots ells de caràcter tan popular, que justament per aquestes dues raons la polèmica amb vós ha d'ésser de màxim rendiment. Dieu, per exemple (i amb quanta solemnitat): « la Unitat de l'Art!.. En conseqüència, no pot haver-hi art pur ni art aplicat... » I us imagineu haver parlat com l'Evangeli. Parleu talment com si les coses poguessin només ésser una o múltiples, talment com si no poguessin ésser alhora una i múltiple, com si l'art pur i l'art aplicat deixessin d'existir, *ipso facto*, de seguida d'haver escrit el vostre fulminant dilema. Totes les coses són en si mateixes unitat, i totes o gairebé totes són unitats compostes, àdhuc l'àtom. Dir que l'Art és Un, parlar de la Unitat de l'Art, és igual que no dir res. Quan parleu d'Unitat ho feu com si volguéssiu dir unitat. No sé si ara voldreu confessar que, de totes maneres, això és absurd. En parlar de la Unitat de l'Art podrieu afegir-hi: la unitat de l'art musical, la unitat de l'art escultòric, la unitat de l'art pur, la unitat de l'art aplicat, la unitat de l'art ornamental, etc. No pretendreu pas que l'art del músic, per exemple, es produeixi per les mateixes ni tan sols semblants raons que l'art de l'ebenista... No hi ha tal vegada absoluta unitat ni en l'esperit humà (per no dir l'esperit Universal), ja que es dona la paradoxa que les ànimes, que són components d'aquest esperit que té tota l'aparença d'unicitat, l'ànima, aquest solitari per excel·lència, com diu Paul Valéry, es constata a si mateixa única, diferent de l'ànima veïna i fins irreductible a alguna o a totes les altres.

Parleu de l'exemple de l'Arc de l'Estrella, que jo us proposava, com si no l'haguéssiu entès: el preneu com una exemplificació de la necessitat d'harmonia en l'obra d'art, i això no és cosa que em preocupés ni a la qual jo al·ludís: l'harmonia es dona per sobreentesa. D'altra banda, el vostre exemple de la reixa mediocre i de la reixa genial, ultra ésser extemporani, és equivocat, perquè no és cert que, en el seu lloc, la reixa mediocre "complirà la seva comesa igual que una altra d'obra per un serraller genial". Aquesta sempre complirà millor la seva comesa: no hi doneu voltes.

Us escandalitzeu que jo m'escandalitzi de les vostres estupefaents afirmacions. Vulgueu sofrir que jo m'escandalitzi de nou pel que dieu dels estils clàssics: — ¿Com és possible prescindir d'aquests estudis? — pregunto jo; i vós responeu, potser massa ingènuament: — ¿Com s'ho feien els artistes abans que els estudis arqueològics tinguessin la importància que actualment tenen? ¿Quan encara l'academisme no havia arribat a presentar-nos l'art clàssic com a fita inassolible i no existien els professors d'història de l'art?—¿Imagineu una resposta així a qui preguntés com ens ho fariem per prescindir capriciosament i desareladament de la lògica, del llenguatge, de la paternitat, de la religió, de l'amor i de tota altra força espiritual o instintiva, de condició ne-

Tapisseria de
Perfecte Llosà

Especialitat en sillons forrats
de pell : Transparents opacs
per a suprimir els porticons
S'entapissen parets i tofa me-
na de cadiratges : Confecció
: : de cortinatges i fundes : :

Barcelona
Balmes, 128 : Tel. 73434
(tocant a Rosselló)

FOTOGRAVATS

TRICROMIES - AUTOTIPIES

PINTURA I DECORACIÓ

VILARÓ I VALLS, S. A.

MUNTANER, 155-157 - BARCELONA

S. VERDAGUER
BARCELONA

DESPATX: TALLERS:
RDA. UNIVERSITAT, 9 CARRER ENTENÇA, 39
TELÈFON 10421

BANYERES-LAVABOS
BIDETS
WATERS-CLOSETS, etc.

Instal·lacions completes de cambres de bany

Cristalleria Catalana, S. A.

SUCCESSORA D'E. BUXERES, BUXERES I
ABELLA, LL. RIGALT I J. COLL ESCOFET

Conseller Delegat i Director Artistic:
LLUÍS RIGALT

Central: Ronda de Sant Antoni, 56 - Telèfon 22055
Sucursal A: Paloma, 30 - Telèfon 10665
Sucursal B: Sardenya, 319 - Telèfon 54085
Sucursal C: Carme, 30 i 32 - Telèfon 15425

Vidrieres d'art - Muntures en plom i llautó - Esmalts al
foc damunt vidre, cristall i ceràmica - Vidres i cristalls
plans i corbats - Baldoses - Baldosetes - Gravats - Biselats
Miralls - Mares - Motllures - Articles d'escriptori, etc.

Medalla d'Honor: Barcelona 1923
Medalla d'or: Paris 1925 Gran Premi: Barcelona 1929

DIBUIXOS
i FOTOGRAFIES, APLICATS A PROPAGANDA MODERNA. 413
CÓRSEGA, 413
BARCELONA

La Pinacoteca
de Gaspar Esmatjes

*Marc
Gravats*

*Sala
d'Exposicions*

Barcelona
Passeig de Gràcia, 34

Estudis
de
composició
amb motius
repetits

Treballs presentats a l'Exposició de fi de curs de l'Escola Massana

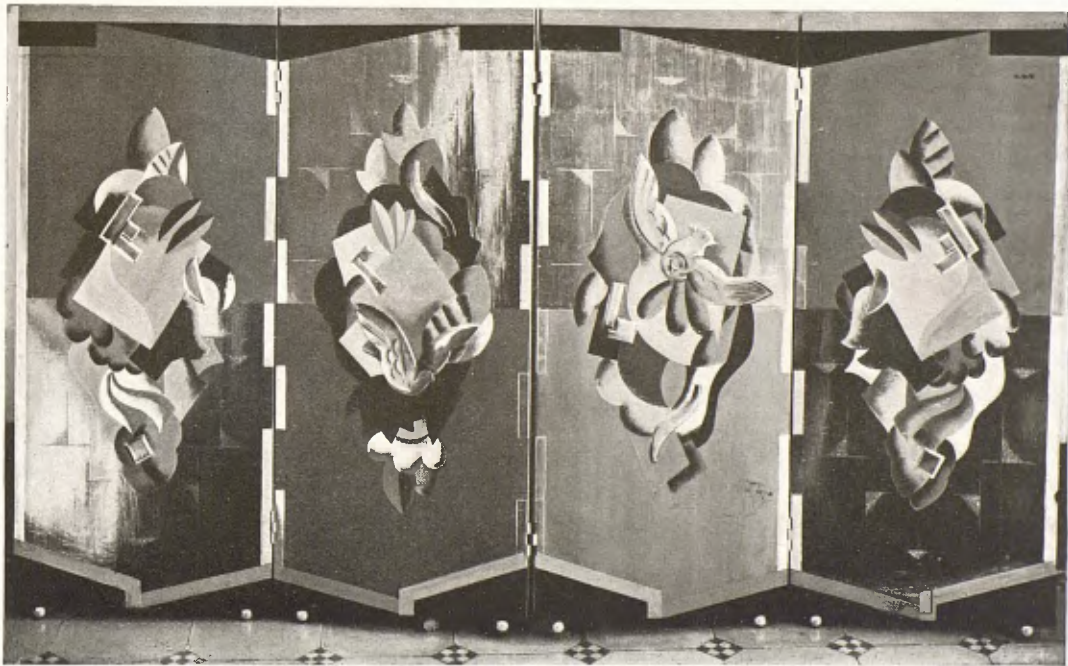

Gran plafó d'alumini repujat

Treballs presentats a l'Exposició de fi de curs de l'Escola Massana

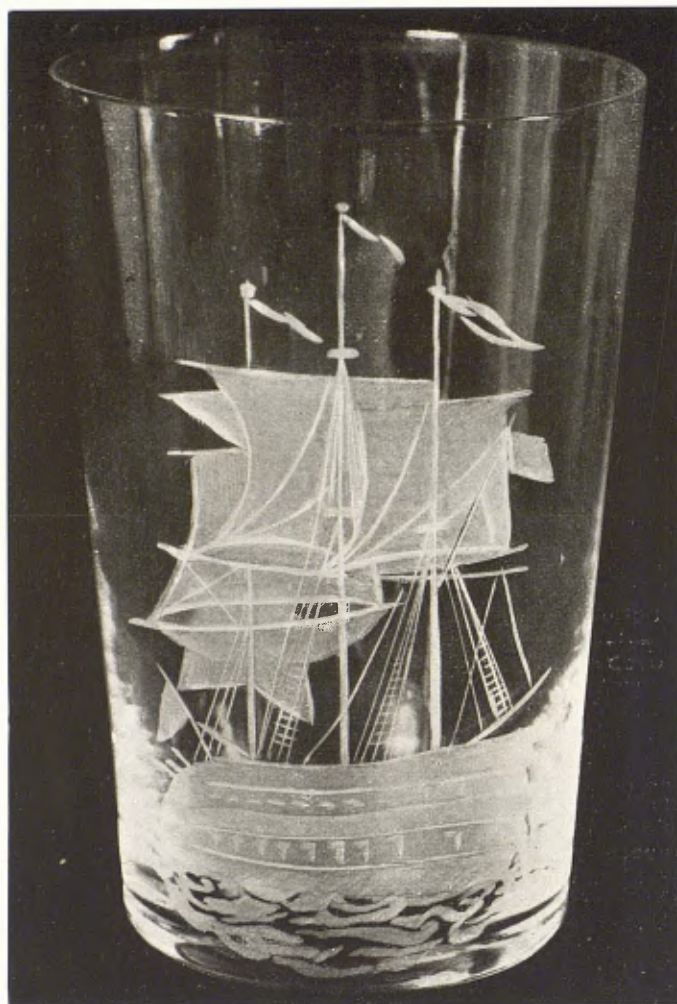

Timpà Estofa daurada.

Paravent. Relleus daurats i cisellats i pintura a l'ou.

Treballs presentats a l'Exposició de fi de curs de l'Escola Massana

Vas de
vidre
gravat a la
roda.

Copa.
Vidre
tallat i
esmerilat.

Treballs presentats a l'Exposició de fi de curs de l'Escola Massana

ARTISTES, ARTÍFEXS, INDUSTRIALS

AMANTS DE L'ART CATALA
APLEGUEU-VOS AL

“FOMENT DE LES ARTS DECORATIVES”

ÚNICA ENTITAT QUE A LA NOSTRA TERRA S'HA PRE-
OCUPAT SEMPRE DEL MILLORAMENT DE LES ARTS
I DEL RESSORGIMENT DELS NOSTRES BELLS OFICIS
AMB LA SEVA CONSTANT ACTUACIÓ PEDAGOGICA

CURSOS, CONFERENCIES, EXCURSIONS, VISITES COL·LECTIVES, ETC.

SOL·LICITEU EL VOSTRE INGRÉS

GUIA DE LES ARTS I BELLS OFICIS

Antiguitats

ESCLASANS VDA. TRIUS. MARIA; Pietat. 10
Antiguitats (Restauradors d')
FORCADA, PERE; Palla. 12

Art i restauració

CODINA, JOSEP, Rosselló, 214 i Banys Nous, 14.
Tel. 19685.

Azulejos de Talavera

REIG, ENRIC; Avinguda Alfons XIII. 377. Tel. 76352

Barnissos

BRUALLA, ANTONI; Progrés, 44. Tel. 74534.

Ceràmica

CASADEMUNT, MODEST DE; Fàbrica a Sabadell. Exp.
i venda, Claris, 119.

S. A. XUMETRA; Bruc, 56. Tel. 11918. Sucursal: Sant
Andreu, 299.

SUNET URGELLÉS, S.; Carrer n.º 4 (Sans). Tel. 32523
VICENS. CASIMIR; Tallers, 72. Tel. 15644

Cintes de seda i cotó

JAUMANDREU I LLIBRE; Riereta, 24. Tel. 16946.

Comptadors d'aigua

PUJADAS, ISIDRE; Aribau, 56. Tel. 70712

Construcció i decoració

DOMINGO I JOVER; Consell de Cent, 163. Tel. 30897

MOYA, J.; Aragó, 184. Tel. 73852

ROCA I ANGERRI; Corts, 306-308. Tel. 30277

Constructors d'obres

AGUSTÍ, JAUME; Aragó, 222, ent. Tel. 11966

MESTRE DOMINGO, RAMON; Diputació 288. Tel. 10732

PAMIES GERMANS; Via Laietana, 54. Tel. 22186

TORRES, ANTONI; Diputació, 290, ent. Tel. 18097

Contractistes d'obres

AMARGÓS PELLICER, J.; Ausies March, 2. Tel. 13582
ANONIMA DE CONSTRUCCIONS, SOCIETAT; Pe-
lai, 50. Tel. 14918.

ROVIRA, BALDOMER; Passeig de Sant Joan, 6

Decoradors

BUSQUETS, EUSEBI; Aragó, 334, 3., 1.

Decoradors en laca japonesa

SARSANEDAS & WOKAMOTO, S. EN C.; Campo Sa-
grado, 28

Decoradors d'interiors

COSP, VDA DE PERE; Rosselló, 231. Tel. 73574

Dibuix i pintura (Efectes de)

GUARDIOLA, Y. Suc. Frigola i Queralt; València, 199
Tel. 74205

HORTA, CASA MIQUEL; Avinyó, 7. Tel. 14993

TEIXIDOR, ANTIGA CASA; Rambla de Catalunya, 89
Tel. 70672

TEXIDOR, VDA. D'E.; Ronda S. Pere, 16. Tel. 11623

Ebenistes

CAMPAÑA, JOAQUIM; Còrsega, 561

FRANCOLÍ, JOAN; Vallhonrat, 30. Tel. 34749

LINARES, A.; Riera Alta, 21. Tel. 15353

MIQUEL, JOAN; Roger de Flor, 251. Tel. 53893.

PUIGDENGOLAS, JOAN; Nou de Sant Francesc, 3.
Tel. 19164.

RIBAS, VDA DE JOSEP; C. de Cent, 329. Tel. 14657

Electricistes

FRANCH, JOSEP; Corts, 682. Tel. 16621

Escultura i decoració religiosa

ESPELTA; València, 200. Tel. 78001

(Vegi's la pàgina següent.)

GUIA DE LES ARTS I BELLS OFICIS

(Vegi's la pàgina anterior)

Escultura religiosa i decoració

CASTELLANAS, TALLERS; Balmes, 123. Tel. 71267
RIUS, CLAUDI; Rosselló, 195. Tel. 74201

Estereotípi i Galvanotipografia

ROCA GERMANS, S. L.; Corts, 462. Tel. 34826

Estucadors

CASA PETIT-RAMON GAUSSET; Rocafort, 108. Tel. 30966

Fotografia (Materials per a la)

RIBA, VÍDUA D'ENRIC; Rda. Universitat, 37. Tel. 18651

Fotògrafs

AREÑAS, RAFAEL; Passeig de Gràcia, 21

Fotògrafs industrials

«ALBERTÍ», FOTOS; València, 312, 1. 2. Tel. 78256

SALA CAMPAS, JOSEP; Còrsega, 413, ent. 2.

Fotogravadors

ESTEVE FELIU, FRANCESC; Via Laietana, 15 Tel. 17069

Fumisteries

MAS BAGÀ, S. A. M.; València, 346. Tel. 37016

Fusteries

CASAS FRANCESC; Diputació, 121. Tel. 324.

MONCANUT, FILL DE D.; Paris, 125. Tel. 70966

NIUBÓ I CIA.; BALTASAR; Pge. Forasté, 17. Tel. 72553

Fusteries mecàniques

BIOSCA, PERE; Sant Gervasi, 103. Tel. 74714

FUSALBA; JOAN, Avinguda de la República Argentina, 238. Tel. 75105.

MAÑÀ, JOAN; C. de Cent, 63. Tel. 30633

RUIZ, JOAN (Successor de Calonja); Roger de Flor, 141

Galeries d'art

SALA BARCINO-V. GARCÍA SIMÓN; Rbla. Catalunya, 29. Tel. 15677

Guixaires adornistes

AVILA, JACINT; Passeig St Joan, 73. Tel. 75071

CASASÚS, JOSEP; C. de Cent, 474. Tel. 53712

COLL, PERE; Corts, 473. Tel. 34673

Imprentes

TOBELLA, RAMON; Carme, 18. Tel. 19634

Joiers

SUNYER, RAMON; Granvia, 660. Tel. 11247

Joiers-Rellotgers

ROCA, JACINT; Rambla del Centre, 33. Tel. 19562

Làmpares

BALCELLS, FRANCESC; Rambla de Catalunya, 29. Tel. 14264

BIOSCA I BOTEY; Rbla. Catalunya, 129. Tel. 73536

CORBERÓ, PERE; Aribau, 103, taller. Tel. 71372

Marc, gravats i imatges

SERRA JOAN; Canuda, 33. Tel. 17207

Marc i Motlures

AMIGÓ, ANTIGA CASA; Petritxol, 10

Metallistes

BIOSCA I BOTEY, Rbla. Catalunya, 129. Tel. 73536

BOLIBAR, SANTIAGO; Rbla. Catalunya, 43. Tel. 19543

CORBERÓ, PERE; Aribau, 103, taller. Tel. 71372

DOMÈNECH, OCTAVI; Tallers, 45. Tel. 16306.

Miralls

TERRÉS CAMALÓ, EVARIST; Làuria, 9. Tel. 12037

Mobles i decoració

CASAS, LLORENÇ; Galileu, 50-51-53. Tel. 30537

DOMINGO I SABATÉ, SUCCESSORS DE; Sans, 112 i 114. Tel. 30104

PARCERISAS I CIA.; E. Granados, 90. Tel. 72573

PRAT, JOSEP; Ferlandina, 67. Tel. 18286

SALAT GERMANS; Bailén, 195. Tel. 73409.

Mosaics

ARMENGOL, ANTONI; Diputació, 222. Tel. 21571

ESCOFET I CIA. S. EN C., E. F.; Rda. Universitat, 20. Tel. 12992

Mosaics ceràmics de grès

PUJOL I BAUSIS, FILL DE JAUME; Tallers, 9. Tel. 15864

Mosaics romans

QUEROL, ELISEU; Dos de Maig, 273. Tel. 50383

Motlures, marc i miralls

ANDREU, CASA; Salmerón, 81. Tel. 74775

GASPAR, JOAN (Casa Benitez); Consell de Cent, 323 Tel. 12064

Papers fotogràfics

LLIMONA, JOAN; Pere IV, 179. Tel. 51391

Papers pintats

BERTRAN; JULIÀ, Cardenal Casanys, 11. Tel. 18956.

GIRONA, JOSEP; Corts, 661, Tél. 53536

GUASCH, FILL DE JOSEP; Rauric, 8. Tel. 10686

LLOP, JOSEP; Rbla. Catalunya, 59. Tel. 13284

MARTINEZ, LLUIS; Av. Alfons XIII, 367. Tel. 77817

RENALIAS, C.; Pi, 11

Parquets i decoració

CASAS FRANCESC; Diputació, 121. Tel. 32504.

PLANELLS, QUERALTÓ I CIA. S. L.; Sta. Elena, 6. Tel. 16843

Pedra artificial i decoració

SAGARRA, TALLERS; Corts i Prat de la Manta prop Riera Blanca. Tel. 35221.

Pintors decoradors

ALSAMORA, AMADEU; Aragó, 143. Tel. 32724.

BERNAT, JOSEP; Corts, 645. Tel. 26686

CALVET PARTAGAS; Sant Honorat, 7. Tel. 19365

CASALS PEYPOCH, J.; Roger de Flor, 164. Tel. 55037

PASCUAL, PERE; Mallorca, 255, Tel. 70702

TOLOSA, AURELI; Pl. Letamendi, 29. Tel. 74536.

VILARÓ I VALLS, S. A.; Muntaner, 155-157. Tel. 76472

Pintors escenògrafs

ESCENOGRAFIA BATLLE I AMIGÓ; Borrell, 210

Portes de ferro

IBAÑEZ, R.; Villarroel, 181. Tel. 72624

Projectes de mobles i decoració

BARÓ, CARLES M.^a; (S. G.) Musitu, L

Propaganda (Articles per a)

BASA I PAGÈS; Calàbria, 66. Tel. 33368

Reproduccions d'Art escultòric

LENA, S. A.; Rosselló, 238 (tocant al Pas. de Gràcia)

Retaules, daurats i policromia

SABATÉ PASTOR, BONAVENTURA; Aragó, 187

Serrallers

ANDORRA, JOSEP; Sant Pau, 69. Tel. 17204

CALIX, BENET; Prov. de l'Institut de Cultura i B. P. de la D. Rocafort, 25. Tel. 33648.

RAMIS, JOAN; València, 436 (prop Marina) Tel. 53702

ROSICH, RAMON; Perill, 7 i Llibertat, 6. Tel. 72004

SARRIAS, MANUEL; (S. G.) Bolívar, 22. Tel. 70005

Talladors i gravadors de cristall a la roda

ESCOLÀ, MIQUEL; Alcolea, 135 i Melcior del Palau, 38 Tel. 30306

Tapissers

GILABERT JOSEP; P. de Gràcia, 114. Tel. 72586.

LLOSÀ, PERFECTE; Balmes, 128. Tel. 73434

SASTRE, JOSEP; Còrsega, 300. Tel. 76321.

SUCARRATS, LLUIS G.; Claris, 114. Tel. 70354.

Tapissos i catifes

AYMAT, TOMÁS; Carrer d'en Villà, ST. CUGAT DEL VALLES. Tel. 20

Teixits per a mobles i decoració

TRONC, ALBERT; Rbla. Catalunya, 32. Tel. 17476

Tintors

RIALP, TINTORERIA; Diputació, 298. Tel. 18187. Suc. n.º 2; Regina Pacis, 9. Suc. n.º 2; Avinguda Alfons XIII, 520. Tel. 76551

cessàriament i fatalment ancestral? ¿No sentiu el ridícul, no solament d'aquests propòsits sinó de la sola idea de tals propòsits? Per a totes aquestes forces de l'esperit i de l'instint hi ha acadèmies, codis, decàlegs, pactes i contractes d'elaboració ulterior, sovint molt ulterior, gairebé moderna, que no són sinó llur darrera cristallització social. Pel demés, l'academisme no ha d'ésser tingut per una fita última de l'art, sinó per un sistema de plantar fites indefinidament en l'evolució de l'art.

I acabeu bo i insinuant olímpicament la meva ignorància àdhuc de l'art extremo-oriental (del qual, d'altra banda, em suposeu molt coneixedor) en retreure'm la pedagogia artística del Japó, la qual seria absolutament modernística, sense arrels en el passat, segons molt seriosament creieu. Desgraciadament, Sr. Busquets caríssim, el Japó no ha cuitat prou de pressa a canviar la seva pedagogia artística per a donar-vos la raó: el Japó persisteix a ensenyar l'art pur i l'art aplicat a base no solament dels estils japonesos antics, sinó àdhuc a base de les tècniques clàssiques del Yamato. — I, ara, digueu: ¿quina necessitat teníeu de parlar d'això que no sabíeu (que no reforçava gaire la tesi de la pedagogia modernística) i de carregar-ho a compte de la ignorància del vostre lleial dialogador? — Déu té un bastó que tusta sense fer remor...

La vostra pueril desorientació es palesa ara darrerament en la contradicció que trobeu en aquestes idees meves: "L'art decoratiu i l'art ornamental són arts creadors, mentre que l'art pur no crea res". "L'art decoratiu no és un art creador o revelador d'essències, sinó una simple art combinatòria dels accidents". Vós heveu vist (i no heveu vist res més) que una vegada dic que l'art decoratiu no és creador i una altra vegada dic que sí que ho és, i aleshores us ha mancat temps per a denunciar aquesta suposada contradicció. No us heveu aturat a considerar que una vegada és qüestió d'essències i l'altra vegada és qüestió de formes; no veieu que en la segona frase es llegeix "art creador o revelador d'essències". D'essències: enteneu? L'art decoratiu és un art creador de formes, no d'essències. En realitat no hi ha cap art creador d'essències, i per això jo dic de l'art pur que és revelador d'essències, alhora que art formal, art de còpia directa, art que no té necessitat de fantasiejar ni d'estilitzar. Quan reïx plenament es pot dir que, sense voler, crea; en la vida humana, en la Terra, resulta un art que, tot i essent sublimement traductor, ens sembla sublimement creador; un art en el qual l'artista no ha posat essencialment res, sinó que més aviat ha sostret del seu objecte quelcom que ha encaminat a l'obra d'art per mitjà de la pròpia sensibilitat, quelcom que ningú més no veia, però que existia. És que l'art aplicat no té objecte, mentre que en l'art pur tot és objecte.

Ja veieu, doncs, volgut senyor Busquets, si us escau acusar-me de desorientació i desconeixement amb tant de desconeixement i desorientació. Noteu, en canvi, les fecundes suggestions que proporcionen aquests defectes del vostre discurs. Ja veieu si

és llàstima que estronqueu massa precipitadament un dialèg tan interessant i útil. No vulgueu fer aquest tort al vostre públic i al meu: no permeteu que la vostra darrera rèplica sigui la darrera. La gent ho pendria a poltroneria.

Entretant accepteu l'encaixada del vostre affm.

JOAN SACS

Aclariments

En primer lloc reafirmem el nostre propòsit de donar per suficientment debatuda la tesi central de la nostra polèmica. En oferir les nostres planes al senyor Sacs no fou per a continuar el diàleg, sinó per a donar-li ocasió de sintetitzar les seves idees pedagògiques, les quals hem considerat sempre prou interessants i dignes d'ésser conegudes.

D'altra banda, el senyor Sacs ens parla d'esgotament o poltroneria: ni l'una cosa ni l'altra. Nosaltres portem publicats, amb motiu d'aquesta polèmica, quatre articles: un d'expositiu i tres de rectificació, afirmació o aclariment de conceptes, i el senyor Sacs altres tants o més. No cal, doncs, abusar de la paciència dels nostres lectors.

Evidentment hi ha punts que, tant per una banda com per l'altra, no han estat contestats o bé ho han estat insuficientment; però aquests són punts secundaris que en res no afecten el tema cabdal.

No hem tingut mai la pretensió de convèncer el senyor Sacs. Ja des de la nostra primera rèplica ho declararem així.

Neguem rodonament, almenys per la nostra banda, que hàgim anat a aquesta polèmica amb ànim de disputar o de vessar-hi un doll de rancúnies. Solament ens ha mogut (emprant els mateixos mots del senyor Sacs) «la voluntat incoercible de denunciar les seves errors». (Més justament ço que creiem en ell d'erroni, car ens repugna el parlar en to dogmàtic i tampoc no ens creiem infal·libles.)

Fem constar que si la pedagogia acadèmica ha estat abandonada ho ha estat per haver-nos convençut de la necessitat de recórrer a nous procediments més vius, menys anquilosats i més en harmonia amb el nostre temps, i si ha mort a mans dels falsos pedagogs i dels falsos esteticistes no ha estat pas per culpa d'aquest abandó, sinó per la seva manca de vitalitat. Els organismes realment forts no moren pas per manca de conreus artificiosos, sinó que, pel contrari, en viure la seva pròpia vida, s'enforteixen i prenen nova virior.

Tornem a reafirmar la nostra fe en una superior unitat de l'art, no solament de les arts plàstiques o gràfiques, sinó de totes les diverses formes de què es val l'home per a expressar, revelar o crear bellesa, tant si aquestes formes d'expressió són les més enlairades (música, poesia, arquitectura) com les més modestes (pintura, escultura, etc.) I aquesta teoria nostra no nega, sinó que afirma aquesta multiplicitat de l'art dins la superior unitat de les idees estètiques, les quals no són immutables, car evolucionen i regulen i donen sentit a l'art de totes les èpoques. I no admetem aquesta divisió de l'art en *pur i aplicat*, car per a nosaltres tota obra artística, sigui de la mena que es vulgui, ha de valer per ella sola amb completa independència de tot fi utilitari.

Tal vegada té raó el senyor Sacs en dir que no vàrem entendre el seu exemple de l'Arc de l'Estrella. Ens hauria agradat que ens l'hagués aclarit. No creiem, però, inútils les notes deduccions ni extemporani el nostre exemple de la reixa mediocre i de la genial: molt al contrari, continuem considerant-lo oportunitíssim, i sense donar-hi gaires voltes afirmem que una obra mediocre (en aquest cas una reixa, com podríem haver aduït qualsevol altre exemple) complirà la seva comesa igual i àdhuc millor que una altra de genial, car nosaltres, com hem dit ja, continuem considerant independents el fi utilitari i el concepte artístic.

No sabem veure la relació que pugui existir entre totes aquestes forces de l'esperit i de l'instint retretes ara pel senyor Sacs, amb la nostra teoria que l'ensenyança artística no ha de basar-se en l'estudi previ dels estils antics. Realment trobem excessiva la comparació. El coneixement de la Història de l'Art i dels estils històrics pot i fins ha de formar part de l'educació general de l'artista, però aquests coneixements mai no hauran de constituir la part bàsica de la seva formació. Demés, no hem dit mai que l'academisme hagi d'ésser considerat com la darrera fita de l'art: el que havem dit és que l'academisme ens presenta l'art clàssic com a fita inassolible, concepte que considerem bon xic diferent. L'Acadèmia ens permet arribar (cosa difícilíssima) fins a aquella fita; el que no ens permet, per creure-ho impossible, és tot intent d'ultrapassar-la.

Ens cal fer constar que mai no hem posat en dubte els coneixements que de l'art extremo-oriental posseeix el senyor Sacs, car no considerem cap cosa extraordinària per a un home estudiós com ell l'arribar a formar-se una cultura, sigui en la matèria que sigui. Per la nostra banda hem de confessar, un xic avergonyits i tot, que mai no hem estat al Japó i que en fer l'al·lusió als mètodes d'ensenyança artística emprats en aquell admirable país ho fèiem per referències, per notícies que per diverses vies han arribat fins a nosaltres, i, concretament, ens referíem a l'ensenyança del dibuix, base, segons el nostre lleial entendre, de tots els oficis d'art. Noteu també que en retreure el Japó no parlàvem ni de tradició ni de modernisme. Doncs bé: si no estem mal informats, al Japó no han patit mai l'academisme, i per això *tradicionalment* en l'ensenyança del dibuix s'acara

l'alumne directament i des de bon principi amb la naturalesa, amb els objectes, amb els éssers vius, plantes, flors, insectes, peixos, ocells, etc. El mateix que hauria passat a Europa si l'Acadèmia no ens hagués omplert les aules de dibuix de làmines selectes i guixos sublims. I ja que ve a tomb recordem ara que a la nostra vella escola de Llotja hi produí una veritable revolució l'entrada com a professor de Josep Pascó i Mensa, el qual, en la seva aula d'arts decoratives, bandejà aquells vells mètodes i portà l'alumne a acarar-se també amb els objectes naturals i els models vius. I d'això ja fa quaranta anys, cosa que prova que allò que el senyor Sacs anomena *pedagogia modernística* no és tan moderna com sembla a la nostra ciutat.

I ara ve la nostra gran *gaffe*, la nostra *pueril desorientació* en no saber capir que allí on el senyor Sacs diu *no*, vol dir *sí*. ¡Ves si en som, de curts de vista, que no hem vist res més sinó que una vegada diu que l'art decoratiu *no* és creador i una altra vegada diu que *sí* que ho és! No ens havem adonat que parla *d'essències*. Però la frase que segueix ens aclareix el concepte. Diu: *sinó una simple art combinatòria dels accidents*. Ens cal entendre la frase *no és un art creador* independentment de la següent *o revelador d'essències*, ja que el mateix senyor Sacs ens diu ara que, en realitat, *no hi ha cap art creador d'essències*. Per tant, cal entendre que l'art decoratiu no és un art creador ni d'essències, ja que, en realitat, no hi ha cap art que en creï, ni de formes, ja que es limita a combinar els accidents. Cal concloure, doncs, que en dir que l'art decoratiu no és un art creador no es refereix a les *essències*, sinó a les *formes*.

EUSEBI BUSQUETS

Les Exposicions

Juny

R. Solanich. Tenim també amb aquest un altre escultor que va pel camí de voler copsar la forma humana natural i complexa. La plasticitat de les seves figures és, però, ingènua d'interpretació. No acaben ni determinen encara aquest caràcter fort, d'art sòlid, que ell vol donar. És que Solanich cerca molt amb aquesta forma d'expressar-se, puix que vol arribar al concepte més complet. Però aquesta ingenuïtat li veda l'aconseguir-ho, i això vol dir els començaments, els passos, que, si bé no són els primers en el seu treball, ho són encara quant a la seva obra interna.

En les terres-cuïtes, en els bronzes, en la figura 1, que és, tot i això, la millor concebuda, s'hi nota més o menys perceptiblement aquesta preocupació interna. Dels retrats remarcuem el n.º 13, molt ple de caràcter.

Batlle. Els seus paisatges a l'oli agafen un to personal per la forma amb què són interpretats. Llur colorit sensitiu, premeditat, podríem dir que es decanta a una visió de caràcter decoratiu; però dins d'aquest caràcter no hi deixem de percebre la intenció de la construcció fresca del natural que els salva. Els dibuixos, també de paisatges, són remarcadament interessants per llur simplicitat, molt plena de realitat.

ELVIRA AUGUSTA LEWI

La final de can Parés

Dins la grisor de la temporada artística que monòtonament va escolant-se, de setembre a juny, un any darrera l'altre, amb aquella inacabable sèrie d'exposicions quinzenals (compte amb el símil) en acabar-se, amb la celebració d'aquesta exposició d'una sola obra de cada un dels pintors de can Parés, Maragall ve a posar-hi com un fermall que tanca, dignifica i redimeix de moltes faltes el nostre moviment artístic anyal.

Enguany la llista d'autors ha estat augmentada de dos noms i, per tant, en lloc de sis, com l'any anterior, han estat vuit les obres exposades.

Rafael Benet presenta una marina del nostre port molt fina de color i ajustada de termes, tractada, però, amb un sintetisme més volgut que sentit.

Francesc Domingo exposa un retrat on afirma la seva actual tendència objectiva, animada, però, d'una profunda espiritualitat.

Josep Mompou ha exposat la seva Plaça de Catalunya presentada al Concurs de *Barcelona vista pels seus artistes*, obra ben representativa de l'actual manera de fer d'aquest artista, diàfana i sintetitzada.

Rafael Llimona ha presentat unes flors perfectament reeixides, encara que, tal vegada, no donen la mesura del real valer d'aquest artista.

En Serra, amb aquest paisatge de Sant Quirze Safaja, afirma la seva personalitat de paisatgista que, en acarar-se amb el natural, sap copsar-lo i traduir-lo amb aquella emoció tan necessària per a no destruir la seva íntima espiritualitat.

Sisquella també, amb aquest nu femení tant viu, just i ferm de construcció, ens recorda que és un dels pintors amb els quals cal comptar quan de pintura catalana es tracta.

Manuel Humbert, amb l'obra presentada (una composició de dues figures femenines molt ben estructurades), ens demostra que segueix fidel al seu temperament i a la seva obra anterior.

I, per fi, Creixams, un dels artistes nous d'aquesta exposició, ha exposat també una composició de figures tractades dins la seva habitual manera de fer, deixatada i imprecisa, la qual creiem que hauria d'esforçar-se a superar, car, al nostre lleial entendre, perjudiquen força les remarcables qualitats que avalen la seva obra.

Cal agrair l'amic Maragall per la celebració d'aquestes exposicions de fi de curs, i que tan dignament el clouen.

DÒRIC

Notes i Comentaris

Política artística. En aquests moments de profunda renovació del nostre viure i de la nostra estructuració interna, és oportuníssim el plantejament, amb la màxima claredat i franquesa, de tots els problemes que ens afecten d'una manera directa, i proposar-ne la més adequada solució. Entre aquests problemes cal contar-hi el de l'art català i, per tant, bo serà que els artistes ens en preocupem. Així ho ha fet el nostre col·laborador senyor Rafael Benet en una sèrie de ben pensats articles apareguts a *La Veu de Catalunya*, on aquest problema hi és tractat amb remarcable amplitud.

És cosa evident que la vida artística catalana s'ha desenvolupat modernament d'una manera inorgànica, fragmentària, fluctuant entre les imposicions centralitzadores de Madrid, des d'on negaven tota valor oficial a les nostres autòctones manifestacions d'art, i l'atracció espiritual de París que s'enduia els nostres artistes i els posava en contacte amb les inquietuds de l'hora. Si per un cantó tota la organització oficial de la nostra vida artística depenia del ministeri de B. A. de Madrid, per l'altre el nostre esperit pugnava per defugir-ne tot contacte i s'expandia, via París, enllà d'Europa. Perquè l'art català, obert de cara a la Mediterrània, ja de sempre ha sentit la necessitat de fruit d'uns més amples horitzons que no l'art de Castella, el qual ha pogut viure del record del seu gloriós passat. L'estroncament de l'art sofert a Catalunya durant el Renaixement, si bé fou fatal per la seva normal evolució, modernament li ha estat favorable, car li ha permès un flexibilitat de

moviments que d'altra manera tal vegada no hauria pogut fruit.

La tragèdia d'aquest dualisme del nostre art amb el de les altres terres peninsulars ha estat justament remarcat per Rafael Benet, i això li ha donat ocasió de proposar tot un programa de política artística el qual mereix, en línies generals, la nostra aprovació, i el qual bé caldrà tenir molt en compte quan es tracti de donar solució a aquest importantíssim problema.

Les darreres conferències de Joaquim Folch i Torres. El dia 6 dels corrents, el senyor Folch i Torres parlà al Círcol Artístic dels Museus de Barcelona. Aquesta conferència formava part del cicle organitzat pel Círcol amb motiu de la celebració del concurs *Barcelona vista pels seus artistes*. L'amic Folch ens digué que ens trobàvem en el moment final de la primera etapa dels nostres museus. Ressenjà l'evolució que han sofert des de 1844, quan l'Acadèmia de Bones Lletres fundà el primer museu d'art i arqueologia de Barcelona amb alguns dels objectes artístics salvats de destrucció després de la crema dels convents, i els que anaven apareixent en diversos llocs de la ciutat en excavar els fonaments de noves cases o en obrir nous carrers. Remarcà la gran transcendència que per el futur dels nostres museus tingué la constitució de la seva Junta Autònoma, i ens oferí un ample pla per a llur reorganització a base de desglossar i instal·lar degudament els que actualment estan encabits, amb evident estretor, en els edificis del Parc de la Ciutadella.

Conferència clara, precisa, de solucions concretes i reals, car en Folch, home de realitats, no les abandona ni quan fantasieja.

Dos dies després, el dia 9, organitzada per Conferentia Club, a les mateixes sales d'art romànic del Museu, Folch ens parlava de *La pintura romànica al Museu de la Ciutadella*, i feia ressaltar la gran transcendència que per al nostre art i, sobretot, per a la seva història, ha tingut el fet de recollir en el museu barceloní, sostraint-les a tot perill de desaparició, les restes de la pintura romànica catalana, únics exemplars existents avui d'aquesta tan característica escola de pintura de l'Europa Occidental.

Aquesta conferència fou la darrera de les organitzades durant aquest curs per C. C., i cal dir que en fou un digne coronament.

La Festa Anyal del Foment de les Arts Decoratives. Seguint el costum establert des de 1917 (a iniciativa de l'Alexandre Cardunets) el F. de les A. D. ha celebrat enguany, el dia 31 de maig, la seva Festa Anyal a Núria, aprofitant per a això l'avinentsade poder anar-hi amb tota comoditat amb la nova línia que ara, en poques hores, la posa en comunicació amb Barcelona.

Fou una festa verament agradosa, digna pariona de les anteriors, encara que el temps no es mostrà tant propici com hauríem desitjat.

Aquestes festes, podríem dir, simbòliques de l'esperit de germanor que aplega tots els associats al Foment, deixen, com a record tangible de llur celebració, les copes commemoratives que ja actualment formen una bella col·lecció. Caldrà parlar-ne algun dia amb l'extensió deguda.

FABRICA CANKERA

CUINES FIXES. POR
TATILS. CENTRALS
IESPECIALS. TERMO
SIFONS. CALEFAC
PANXES. ESCALFA
SALAMANDRES

FÁBRICA: DIPUTACIÓ, 415-423 i SICÍLIA, 226-232. Telef 5
DIPOSIT: HOSPITAL. 87-Telef 17091. BARCELONA